

A legújabb (vers)hangokról

Szubjektív, ám korántsem találomra válogatott esszészócikk-sorozat hét fiatal kortárs magyar költőről, különös tekintettel első köteteikre és az abból kiolvasható poétikai jellegzetességekre

FELVEZETÉS

Az alább következő, a letalálásban talán az *esszészócikk* műfajmegjelöléssel illelhető rövid, lényegre törő biográfiai és poétikai áttekintések olvashatók egy afféle fiatal kortárs magyar költészeti kislexikon kezdeményeként. Céljuk elsősorban, hogy reprezentatív képet adjanak a fiatal (ti. már korántsem pályakezdő, kötettel rendelkező, tagjait tekintve nagyrészt a harmincadik életéve felé közelítő, vagy azt már be is töltött) kortárs magyar lírikusgeneráció egyes képviselőiről és általános(abb) poétikai irányairól. E költőgeneráció reprezentatívnak tekinthető tagjainak száma több tucatra tehető, a szerzők költészetének irányultságait, poétikai jellegzetességeit illetően pedig – egymással persze igen nagy átfedésben lévő – három-négy lírai paradigma is megfigyelhetőnek, elkülöníthetőnek látszik. A (nemzedéktárs) kritikus egy ilyen, a reprezentativitásra törekvő mozaik összeállításakor részben szükségszerűen a saját szubjektív ízlésére és értékítéletére van utalva, ugyanakkor nem árt, ha a villámszerű értékelésre kiválasztandó alkotók esszészócikk-sorozatba való beemelésekor mindenekelőtt az értelmezői és ízlésbeli nyitottságra is törekszik. Így kerülhetnek be – a kislexikonszerűséget imitálódó, abc-sorrendben – egy ilyen részben *torpedójáték-szerű* válogatásba olyan, egymástól radikálisan eltérő poétikákat, lírai hangokat képviselő, számos ponton mégis közös halmazba illeszthető kortárs magyar lírikusok, mint az alább következő sorrendben: Ayhan Gökhan, Áfra János, Evellei Kata, Izsó Zita, Korpa Tamás, Nagypál István és Nyerges Gábor Ádám...

1. AYHAN GÖKHAN

Ayhan Gökhan 1986-ban született Budapesten, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar szakára járt, majd lírikusi pályáján pedig számos rangos folyóirat- és antológiapublikáció után az első mérföldkő *Fotelapa* című verseskötete volt, mely a JAK-füzetek sorozatban jelent meg 2010-ben. Ezt követte 2013-ban második verseskötete, a *János és János* 2013-ban, a Kalligram Kiadó gondozásában. Pályakezdése meglehetősen nagy kritikai visszhangot váltott ki, hamar a fiatal kortárs magyar líra egyik meghatározó alkotójává emelkedett.

A szerző harmincas éveiben járó költőnemzedék egyik markáns, erős lírai hangot képviselő alakja, lírája leginkább a kissé talán anakronisztikusnak ható, mégis találó *új alanyiség* terminussal jellemezhető, hiszen költészete alapvetően biográfiai motívumokból táplálkozik.

Első kötetében, a *Fotelapában* számos szerzőt és hagyományt megidéz (lírája, versnyelve többek között Kosztolányi esztétizmusával, illetve József Attila anya-hiányával rokonítható, de találhatunk Nádas Pétertől, Pilinszkytól, Nemes Nagy Ágnestől vett idézeteket is bizonyos versek elején), az intertextualitás verseinek egyik fő szövegszervező elvévé válik, a lírai beszélő azonban szövegeiben végig önmaga marad, lírai beszélője pedig vajmi kevésbé válik el a szerző életrajzi énjétől. Verseiben vissza-visszatérő motívum egy közelebből meg nem nevezett másik személy (hozzátartozó, az első kötetben értelemszerűen leginkább talán az apa figurája) elvesztésének traumája, valamint e személy keresése és állandósuló, pótolhatatlan hiánya... Végül a szeretett nő az, aki a beszélő számára mindenné válik, a bizonytalan és megfoghatatlan világ, a homályba vesző identitás betöltőjévé, egyszerre anyává és feleséggé, identitásképzővé és menedékké. E rajongó vallomásban azonban végig ott van egyfajta látens félelem, a másik elvesztésétől, egyúttal az én, az identitás elvesztésétől való rettegés. Ayhan Gökhan beszélője a szeretett *másik*hoz képest határozza meg önmagát, identitást és nyelvet a beszélő főként tőle, általa kap, ez a félelmetesen őszinte és átérezhető lírai alaphelyzet pedig okvetlenül az azonosulás képességét adja a mindenkori olvasónak is. Azonban úgy tűnik, hiába a szeretett nő által biztosított látszólagos megnyugvás – az anya (és egyúttal az apa) emléke kísértetként visszajár – ott kísért a sorokban, a jelenben, a bútorokban, a költő egész létezésében. Ezen feldolgozatlan, s a nyelvhasználaton is erősen meglátszó trauma, mint fentebb hangsúlyoztam, a kötet fő szervező elemévé emelkedik, és úgy gondolom, főként ez az, amely miatt a műre azt mondhatjuk: hiteles költői teljesítmény, mely olyan nyelvi világot hoz létre, amelyben a költőnek nincs szüksége arra, hogy nyelvi álarcok, szerepek mögé rejtőzzön.

E lírára igen jellemző, hogy egy-egy szöveg bravúros felütéssel indul, hatásosan vonva be költői világába az olvasót, ám a szövegek fele tájékán a lendület mintha csökkenne, az

„ütős” befejezés pedig mintha elmaradna. Az első kötet olvasása során nem egyszer úgy érezhetjük, hogy egyes versek végéről mintha hiányozna egy-két megfelelően erős zárósor, és hogy a beszélő megtéveszt, hiszen nem részesít abban az esztétikai tapasztalatban, melyet a vers elején ígérni látszik. Nem minden esetben ez a helyzet, hiszen vannak a kötetben olyan kiemelkedő versek, melyekre a kötet úgymond felfűződik, és amelybe kapaszkodva a kevésbé érdekes, olykor csonkának tűnő szövegek is a helyükre kerülnek.

A költőnek egyébként ismételten talán nem csupán első verseskötetén, de egész eddigi életművén belül azon versei szólnak meg legautentikusabban, melyek fiatal feleségét (és persze költőtársát, Izsó Zitát) szólítják meg, hiszen ezekben a szövegekben nem csupán a trauma, az egyes szám első személyben megszólaló lírai beszélő individuális élménye kerül hangsúlyozásra, hanem megjelenik a „másik”, a társ, a megszólított, aki talán valamiféle megnyugvást adhat a – többnyire zaklatott, a világtól elidegenedett – beszélőnek...

2. ÁFRA JÁNOS

Áfra János 1987-ben született Hajdúböszörményben, tanulmányait a Debreceni Egyetemen végezte magyar nyelv és irodalom alap-, majd irodalom- és kultúratudomány mesterszakon, jelenleg ugyanitt PhD-hallgató. Költő, képzőművész, kritikus, nemzedékének egyik meghatározó hangú lírikusa. Első verseskötete, a *Glaukóma* 2012-ben jelent meg a JAK-füzetek sorozatban, melyért a 2014-es évben Gérecz Attila-díjjal is kitüntették.

A szerző első verseskötetének lírai erejét éppen az kölcsönzi, hogy a költő nem valamiféle eltúlzott pátosszal fogalmazza meg mondanivalóját, az általános fájdalom mindent átható élményét, hanem elfojtottan megnyilatkozó, fegyelmezett versszövegekbe párolva, mondhatni alapvetően halkszavúan. Érdekes megnyilvánulási formája a lírai beszédmódnak a szerző költészetében, hogy verseiben nem igazán használ központosítást, ettől a rövid és/vagy közepes hosszúságú szövegek mintha szabadon, ugyanakkor mégis jól kimért, szűk mederben áradnának, erősen leszabályozott tudatfolyamként. Nem kontrolltalanul zúdítják rá a fájdalmat a mindenkori olvasóra, hanem megfelelő arányérzéssel, mesteri precizitással, orvosi pontossággal adagolják azt. Egy első kötettel pedig a szerkesztési technikák sebészi pontossága csodákat művelhet, nem csupán az egyes versszövegek esztétikai színvonalát megerősítve, hanem egyúttal szerves, működőképes lírai szövegrendszerbe szervezve őket. Költészete autentikus és alanyi traumaköltészet. A *Glaukóma* hat versciklusa gyakorlatilag olvasható egy laza családtörténeti narrációként is. Állandóan váltakozó nézőpontokból, ám mégis ugyanaz a történet kerül elbeszélésre, mintha a beszélő szinkronizálná a családtagokat,

utólag tudósítva azok testi-lelki szenvedéseiről. A kötet vége felé egyre inkább felerősödnek az orvosi metaforák, a fizikális értelemben vett szenvedésre, implicit módon talán konkrétan a rákbetegségekre vagy valami hasonló, a versek sugalmazása szerint végzetes kórra történő utalások. Nem állapítható meg, szülő, testvér, barát, vagy maga a költői beszélő-e az, aki szenved, vagy pusztán más helyett beszél és elbeszél – Áfra János az esetek többségében nyitva hagyja az olvasó előtt a kérdést, s talán egy ponton túl nem is a beszélő személyének megállapíthatósága vagy megállapíthatatlansága a versek lényegi vonása. A verbalizált fájdalom és annak különböző rétegei, megnyilvánulási formái egyre inkább előtérbe kerülnek a konkrét személyekhez vagy esetleges életrajzi eseményekhez képest, sokszorosan kódolt, ám ennek ellenére mégis világos üzenetet hordozó szövegeket állítva elő.

Áfra lírája egyébként igen jól beleilleszthető abba a talán kissé pontatlanul, ám valamennyire mégis találóan *neo-szenzibilitás*nak nevezhető kortárs lírai áramlatba, amelyhez a József Attila Kör körül csoportosuló fiatal költők is sorolhatóak, többek között a generáció olyan ígéretes képviselői, mint például Deres Kornélia, Ayhan Gökhan, Ughy Szabina, Szabó Marcell vagy éppen Lázár Bence András. Talán áttételesen még a Telep-csoport hatása is érezhető Áfra János költészetén, ám sokkal inkább elrugaszkodik ettől a hagyománytól, a Borbély Szilárd és Kemény István-féle irodalomtörténeti vonalat követve, mint fent említett nemzedéktársai.

3. EVELLEI KATA

Evellei Kata a legfiatalabb magyar költőgeneráció illusztris képviselője, az ELTE Bölcsészkaráról kiindult, az *Apokrif* folyóirat köré szerveződött nemzedék szerzője, melynek tagjai közül immár többeket a fiatal magyar irodalom ígéretes tehetségei között tartanak számon. A költőnő 1988-ban született Budapesten, az ELTE BTK-n szerzett magyar nyelv és irodalom alap-, valamint irodalom- és kultúratudomány mesterszakos diplomát, jelenleg ugyanitt a Nyelvtudományi Doktori Iskola doktorandusz hallgatója. Első verseskötete *Álombunker* címen 2013-ban jelent meg a Prae.hu gondozásában.

Evellei Kata beszélője a szerző első kötetének verseiben gyakorlatilag végig magányos, ez a magányosság pedig mintha egyfajta attribútummá, identitásképző tényezővé válna a számára. A legtöbb szöveghelyen alapvetően fegyelmezett, analitikus hangnemben szólal meg, ugyanakkor e hangnem, a felszíni ridegség mögött mélyen mintha lennének elfojtott érzelmek is. A holt terekben való bolyongás nem csupán önkeresési folyamat, de egyúttal a társ, a mindenkori másik keresése is – látszólag persze sikertelenül, s ez a

sikertelenség és attribútumszerű magányosság az, mely a beszélőt (a külvilág elleni önvédelemből?), legalábbis a felszínen, látszólag túlzottan visszafogottá és érzéketlenné teszi. A hideg, kiüresedettnek ható szövegekben nem jellemző az érzelmek túlcordulása, még azon versekben sem, melyek a szerelmi csalódás, a szakítás traumáját örökítik meg – a beszélő jellemzően e szövegekben is medítál, analizál, értelmez, hajszálpontosan leírja az őt körülvevő látványokat, s kevésbé emocionális, mint inkább intellektuális regiszterben keresi a válaszokat a világ felé intézett kérdéseire. Az eredendő magányt és a létezésbe való belevetettséget az intellektualizmus hivatott ellensúlyozni. Ez az intellektuális hangvétel pedig nem bomlik meg a kötet legvégén sem, nem következik be radikális változás a költői szubjektum beszédmódjában és világszemléletében, még akkor sem, mikor látszólag már nem egyedül, hanem valaki más (az annyira vágyott, végre megtalált társ?) társaságában jelenik meg. Ha megkíséreljük értelmezni a kötet címet, ugyancsak a beszélő egyedül való létezéséhez és az őt körülvevő világtól való elidegenedettségekhez jutunk vissza. Az *álom* érzelmeket, vágyakat felidéző szó, mely a metafizikai tartományba vezeti az embert, a *bunker* ellenben rideg, lélektelen, totális érzéketlenséget sugalló, háborús asszociációkat keltő katonai létesítmény, mely a maga halott anyagságában csupán funkcionális szereppel bír. A költői beszélő, talán a csalódások és traumák okán, a világ visszáságaitól visszahúzódva álmaiból emel bunkert maga köré. E bunker pontosan ugyanolyan holt tér, mint amilyenekben Evellei Kata verseinek beszélője elhelyezi önmagát, fő funkciója ugyanakkor a védelem. A magány, önmagunk világból való visszavonása korántsem idillikus állapot, ám megvéd a további lehetséges csalódásoktól.

Ha jól megnézzük, Evellei Kata első kötete szerves folytatása annak a kortárs magyar lírai tradíciónak, melybe nemzedéktársai közül többek között Áfra János, Deres Kornélia, Ayhan Gökhan, Szöllösi Mátyás, Lázár Bence András, Korpa Tamás, Izsó Zita, vagy a valamivel idősebb generációból példának okáért Krusovszky Dénes költészete illeszkedik. Kiindulópontja alapvetően alanyi, ám az alanyon kívül szinte nincs is más a világban – a *holt terek poétikáját* megteremtve teszi versei világát egyszerre szélsőségesen személyessé és személytelenné, s bár kellő távolságban, de e holt, egyszerre személyes és elszemélytelenedett versterek mögött ott érezhetjük Pilinszky, Nemes Nagy Ágnes, Rába György vagy Lator László, az újtárgyiasság lírikusainak hatását is. Evellei Kata nem tipikus kortárs költőnő abban az értelemben, hogy bár bizonyos szövegeiben megjelennek a nőiségre való utalások, a versek többsége nem gender-szempontról olvastatja magát; nem a nőiség tapasztalata, annak biológiai vagy társadalmi aspektusai képezik a kötet elsődleges tematikáját. Alapvetően intellektuális lírával van dolgunk, ahol az érzelmek is meglehetősen háttérbe szorulnak, s

inkább a leíró-analizáló hangvétel dominál, ugyanakkor a szövegek nem mentesek a finom, visszafogott iróniától sem.

Az *Álombunker* meglehetősen ígéretes pályakezdés, melynek szerzője saját generációján belül meglepően érett hangon képes megszólalni, ugyanakkor látszik e költészeten a nemzedékre oly jellemző élményvilág intenzív jelenléte, illetve bizonyos poétikai eszközök, hangulatteremtő képi megoldások következetes használata. E versek illeszkednek egy bizonyos nemzedéki poétikai tradícióba, már ha beszélhetünk ilyenről, s a jövő zenéje, hogy a szerző egy esetleges következő kötetben képes lesz-e valamivel egyénibb, a generációs hagyományhoz immár kevésbé szigorúan kötődő hangnemben megszólalni.

4. IZSÓ ZITA

Izsó Zita 1986-ban született Budapesten, első diplomáját az ELTE ÁJK jogász szakán szerezte. Költő, drámaíró, műfordító, a kortárs magyar női líra egyik markáns, ígéretes hangja, 2007 óta publikál, jelenleg a Fiatal Írók Szövetsége Világirodalmi Sorozatának szerkesztője. Első verseskötete, a *Tengerlakó* 2011-ben jelent meg a Fiatal Írók Szövetsége gondozásában, 2012-ben Gérecz Attila-díjjal tüntették ki. 2013-ban elnyerte a Mórícz Zsigmond Irodalmi Ösztöndíjat, második verseskötete *Színről színre* címen 2014-ben jelent meg a Prae.hu gondozásában.

A szerző első verseskötete figyelemre méltó pályakezdés. A költőnő könyvét férjének, a fiatal kortárs magyar líra jeles képviselőjének, Ayhan Gökhannak ajánlja, akinek lírája okvetlenül hathatott Izsó Zita alkotói világára, poétikai elképzeléseire is. A négy ciklusra tagolódó kötet kulcsmetaforája a merülés: tengeralattjáróval vagy búvárruhában, esetleg anélkül? Miként az végig megfigyelhető tendencia a *Tengerlakó* verseiben, a megszólítottak kiléte korántsem egyértelmű; homályban marad, ki az, akiktől a beszélő tulajdonképpen elhatárolódik. Felvetődhet akár még az az értelmezési lehetőség is, hogy a lírikus önmagát és valaki mást szemlél kívülről, filmszerűen, esetleg visszaemlékszik a múlt egy pontjára, amikor valakivel elkezdett kialakulni a közös identitása. A választ a szöveg nem adja meg – az ezúttal is az olvasóra van bízva. Annyi azonban bizonyos: a kötet végkicsengése szerint a költő beszélni akar, aki a címben *tengerlakónak* aposztrofálja magát, magányos, merülése pedig nem ér véget, a tengernek, melyben alámerül, talán nincs is fenéke... Az önmeghatározás, önelemzés, önfelfedezés tehát egyfajta végtelen, ciklikus folyamat, az élet maga pedig nem más, mint egy merülés, és minél mélyebbre merül az ember önmagában, annál magányosabbá válik, jóllehet e magány tán nem végleges.

S nem feledkezhettünk meg arról a tényről sem, amit a kötet címe sugall: a lírai beszélő *tengerlakó*, tehát a tenger, a költői tér, a világ, amelyben egyre mélyebbre és mélyebbre merül alá, minden szélsőséges tapasztalat és viszontagság ellenére egyúttal az otthona is. Nem tud, s talán nem is akar máshogy élni, a merülési feladatot pedig, amelyet kitűzött maga elé, minden akadály ellenére, szinte megszállottan teljesíti, a szenvedés és az esetleges végső elmagányosodás árán is.

Izsó Zita fiatal, ön-kereső költőnő, akinek versbeszéde szándékoltan enigmatikus, feladványokat állít önmaga és az olvasó elé is. Még nem találta meg önmagát a tengerben, ahol él és ahol egyre mélyebbre merül; költői vállalkozása eddig még lezáratlan, de mindenképpen érdekes. Képei, hasonlatai eredetiek, prózaversei gördülékenyek, olvastatják magukat. Igaz, néha az az érzésünk támadhat egy-egy vers asszociációs technikája vagy képhalmazása kapcsán, hogy itt bizony a költő mégis túlzásokba esik, esetleg bizonyos szövegei a dagályosság felé tendálnak... Ezzel azonban, úgy vélem, nincsen semmi komoly probléma, hiszen az elsőkötetes fiatal költők gyermekbetegsége ez, melyet idővel minden bizonnyal kinőnek. Kétségtelen, hogy a *Tengerlakó* rövidebb, feszesebben, fegyelmezettebben szerkesztett versei talán lírailag erősebbek, mint a hosszú, tengerszerűen hullámozó, áradó prózaversek, melyek egyébként a maguk szövegstruktúrája révén is ráerősítenek a víz-tenger-alámerülés kulcsmetaforákra.

5. KORPA TAMÁS

Korpa Tamás 1987-ben született Szendrőn, tanulmányait a Debreceni Egyetemen végezte, jelenleg ugyanitt az Irodalomtudományi Doktori Iskola doktorjelöltje, valamint az intézmény oktatója. 2012-ben a Látó debüt-díjával tüntették ki, 2014-ben Móricz Zsigmond Irodalmi Ösztöndíjban részesült. Számos rangos folyóiratpublikáció és több lapnál folytatott szerkesztői tevékenység után első kötete 2013-ban jelent meg a Fiatal Írók Szövetsége sorozatában, 2015-ben a nagy kritikai visszhangra és olvasói érdeklődésre való tekintettel a könyv újrakiadásra került. A szerző jelenleg a Szépirodalmi Figyelő internetes változatának szerkesztője.

A költő első verseskötete, az Egy híd térfogatáról különös, nehezen megragadható darabja a fiatal kortárs magyar lírának. Olvasása mindenképpen kihívás, bármilyen irányból is kísérli meg értelmezni a mindenkori befogadó. Szándékos koncepció a költő részéről, hogy a lehető legnagyobb intellektuális feladatot támassza olvasói felé, az értelmezésnek ellenálló,

olykor már-már a hermetizmus poétikai hagyományát megidézve magukba zárkozó, bonyolult lírai-nyelvi struktúrákat létrehozó versei által.

Ha alaposan megfigyeljük, a kötet verseiben a lírai beszélőn kívül alig-alig találkozhatunk más megszólított, vagy akár csak passzívan jelenlévő emberi szubjektummal. – a költő privát nyelvi tere, saját, olykor már-már steril belső valósága ez, ahol a nyelv egyúttal szabadon képzi a maga világát a maga törvényszerűségei által biztosított keretek között. A városok és azok meghatározott helyszínei (pl. Drezda, Kolozsvár, Ilmenau, stb.), valamint bizonyos földrajzi helyek, tájak számos vers domináns terei – a költő lírai topográfiát is elénk tár, utazásainak helyszíneit (át)értelmezve. Precíz, (ön)analitikus költemények, melyek egyrészt a statikusság illúzióját keltik, ugyanakkor a nyelv működését tekintve dinamikusak, újszerűek, izgalmasak is – sok helyen botlunk nem várt nyelvi bravúrokba, valamint nehezen feltárható asszociációs hálókba, melyek hosszú gondolkodásra készítetnek.

Ha kellő figyelemmel olvassuk őket, a kötet szövegei saját belső világokat tárnak elénk. Ezekben az – erősen elvont, intellektuális – vers-terekben meglehetősen nehéz dolga van a mindenkor olvasónak, ha valamiféle tradicionális megközelítés jegyében azt a kérdés teszi fel: voltaképpen mit is *jelentenek* ezek a sokszorosán rétegzett szövegek? Ez az a kérdés, melyre talán a kritikus, mint afféle hivatásos olvasó sem tud egyértelmű választ adni. Az értelmezéshez az autoreferenciális megközelítés adhat támpontot. Elsősorban az észlelések, érzetek, illetve a beszélő (és a nyelv) önvizsgálata, önmagára történő referenciája uralják és konstruálják meg a verseket. Különleges, polifonikus költészet ez, ahol sok minden sok mindennel összecseng, egymásba játszik. Igazi gondolati-intellektuális líra, mely valamiféle szintetikus összhangban kísérli meg megragadni a lírai ént körülvevő valóságot, a lehető legapróbb részletekre kiterjedő alapossággal. A helyszín gyakorta valamely város, épületegyüttes, történelmi emlékhely – olyan helyek, melyek a lírai szubjektum számára személyes jelentőséggel bírnak, s egy idő után gyakorlatilag a beszélő ön-kiterjesztéseiként funkcionálnak.

6. NAGYPÁL ISTVÁN

Nagypál István, a fiatal kortárs magyar költészet sajátos hangú lírikusa 1987-ben született Budapesten. Tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem kommunikáció- és médiatudomány szakán végezte, ahol 2009-ben szerzett alapszakos diplomát. Homoszexualitását nyíltan felvállalja, a másság költészetének egyébként egyik alaptémája, továbbá szakdolgozatát is az

LMBT közösségek vizuális és nonverbális kommunikációjának témaköréből írta. 2010 óta publikál rendszeresen országos irodalmi folyóiratokban, műfordítóként elsősorban verseket fordít angol és lengyel nyelvből, első önálló verseskötete, *A fiúkról* 2012-ben jelent meg a JAK-füzetek sorozat darabjaként, ezt követte a csak e-könyv formában a Publio Kiadó gondozásában megjelent, *Hans & Walt* című verseskötet 2014-ben, majd ugyancsak 2014-ben jelent meg *Rózsaszín daloskönyv* című verseskötete a Kurácsi irodalmi folyóirat és a Parnasszus közös kiadásában.

A szerző első kötetének versei elsősorban a gyermekkor világában helyezik el magukat, a költői beszélő a gyermek még ártatlan, romlatlan perspektívájából igyekszik megszólalni, ám sajnos folyamatos csalódásokkal kénytelen szembenézni, valahol pedig ezek által válik felnőtté. A kötet három jól szerkesztett, egymásba szervesen illeszkedő ciklusra tagolódik, melyeknek látszólagos hősei, lírai megszólítottjai három ismert német regény főszereplői, Hermann Hesse *Demiánja*, Lenz *Arnéja* és a Robert Musil *Törless*-sze. A költői beszélő őket szólítja meg három cikluson át, ám fokozatosan kiderül, hogy e három különböző maszk mögé bújtatott megszólított valójában egy és ugyanaz a személy, a költő csupán más-más perspektívából ábrázolja. *A fiúkról* című verseskötet, bár címe már magában foglal ilyen jellegű utalásokat, ennél sokkal általánosabb perspektívából közelíti meg a témát: az emberi kapcsolatok nemtől, szexuális orientációtól független jellemzőire kíván reflektálni, egyfajta kapcsolatboncolás és önboncolás keretében feltárni azokat a visszasságokat, mely két, egymáshoz közel álló ember intim kapcsolata során kialakulhatnak. A három regényhős a versciklusokban egyfajta negatív fejlődésregény / *leépüléstörténet* (anti)hőségé válik, a kötet pedig nem más, mint a költői beszélő megszólítottjától, életének (egykori) talán legfontosabb szereplőjétől való elidegenedésének lírai naplója. Nagypál István első verseskötete, bár sok más egyéb vonatkozása mellett vállaltan egy disszonáns és szomorúan végződő férfiszerelem lírai lenyomata, ezen a tematikán jóval túlmutat, így nehéz lenne pusztán a *gender-irodalom* egy kortárs mintaszövegeként olvasni. A beszélő és a megszólított neme, bár tisztázva van, egyáltalán nem számít olyan szempontból, hogy a mindenkor olvasó képes lehet-e azonosulni a szövegekben megfogalmazott élményekkel és érzésekkel, fajsúlyos és autentikus líraként tapasztalva meg a szerző verseit. Szokatlanul erős, jól átgondolt pályakezdés, mondhatnánk. Méltán remélhetjük, hogy *A fiúkról* a JAK-füzetek sorozat költői hangvételébe jól illeszkedő, ugyanakkor a költő nemzedékén belül egyéni lírai hangjának köszönhetően e sorozattól függetlenül is széleskörű szakmai recepciót kiváltó, a fiatal kortárs magyar líra egyik fontos darabja lesz. Miként arra a kötet egyik bemutató estjén talán éppen Sopotnik Zoltán, a JAK-füzetek akkori sorozatszerkesztője szubjektív módon megjegyezte, Nagypál könyve az azóta a

középnemzedék jelentős képviselőjévé avanszált Peer Krisztián *Belső Robinson* című első kötete óta talán az elmúlt tizenöt-húsz év egyik legerősebb első verseskönyve magyar nyelvterületen.

Nagypál második, *Rózsaszín daloskönyv* című verseskötete az elsőhöz viszonyítva egyszerre folytatás és továbblépés. Egyrészt ugyancsak felvállaltan egy homoerotikus szerelmi kapcsolat krónikájaként olvasható, ez pedig a szerző költészetét egyedivé és egyedi módon bátorrá, szókimondóvá teszi a fiatal kortárs magyar irodalmon belül, másrészt a kötet a maga szerteágazó koncepció-együttesével jóval túlmutat önmagán. A versek alapvetően szinte mindig *megszólítanak* valakit, egy szeretett, egyszerre közel és távol lévő, fájdalmasan ismerős idegent: „*Ahogy szalvétát az ebéd közben és végén, / Szeretlek, örökké égnek érted gyertyáim*” – deklarálja fájdalmas nyíltsággal a lírai beszélő *Nagymonológ* című, egyúttal a kötet lírai programját is megfogalmazó nyitóversének utolsó soraiban. A vallomásos személyesség persze paradox módon fájdalmas, nyomasztó személytelenséggel is párosul Nagypál versvilágaiban. Nagypál István versei persze számos más ajtót is megnyitnak. A szerző valódi poeta doctus, aki a magyar- és a világirodalom számos jeles szerzőjét és fiktív irodalmi alakját megidézi, a bőrükbe bújik és ugyancsak a bőrükbe bújtatja körvonalazhatatlan megszólítottját. Mesteri módon játszik irodalmi maszkabált, próbára téve olvasója műveltségét, olvasottságát. Puskin, Kertész Imre, Petri György, József Attila, Abélard, Szent Ferenc, Vergilius, Anne Frank, Hölderlin, Baudelaire, Verlaine, Harold Pinter – írók, költők és általuk életre hívott figurák, a sort pedig még folytathatnánk. Óriási intertextuális apparátus és műfaji változatosság – elsősorban olyan műfajok jelennek meg a kötetben, melyek a kortárs lírában nem divatosak: himnusz, zsoltár, grand guignol, rapszódia, klucht, testamentum. Világirodalmi kapcsolódási pontok tucatjai, hatalmas műveltség és fegyelmezettség – s mégis úgy vélem, mindez az irodalmi műveltséganyag csupán afféle dekoruma Nagypál István szövegeinek. A lényeg az intertextuális-intellektuális lírába csomagolt személyesség és vallomásosság, a beszélő és a megszólított közötti ember, Nietzschevel már-már banálisan szólva túlságosan is emberi kapcsolat, pontosabban annak törése, hiánya, eltűnése. A versekből kirajzolódik egy egyértelmű és drámai mélységekben megnyilatkozó narratíva, amely a nyelv végső határait feszegetve vázolja fel előttünk, hogyan veszítheti el egyik ember a másikat, egyúttal felvetve a sokkal mélyebb, súlyosabb kérdést is –: vajon lehet-e *egyik ember a másiké* egyáltalán, tartozhat-e hozzá, vagy pedig – akár Petőcz Andrással szóval – eredendően minden emberi lény egyedül van a világban, s a másikhöz képest, a közelség mindenfajta illúziója ellenére *idegen*? Az általuk mozgósított mesterségbeli költői tudás és – akár olykor már-már sznobériába hajlóan – irodalmi

műveltséganyag és asszociációs hálózatok mellett / ellenére a *Rózsaszín daloskönyv* versei szélsőségesen őszinte, személyes, a szenzitív olvasó számára könnyedén érthető és átélhető szövegek. Nem szorulnak bő lére eresztett kritikai-filológiai magyarázatra, bár éppenséggel ezt is megtehetjük velük, ha akarjuk – magukban, magukért, a maguk méltóságával állnak és beszélnek...

7. NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Nyerges Gábor Ádám 1989-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait az ELTE BTK-n végezte magyar nyelv- és irodalom alap-, majd irodalom- és kultúratudomány mesterszakon, jelenleg ugyanitt az Irodalomtudományi Doktori Iskola másodéves doktorandusz hallgatója. Költő, prózaíró, szerkesztő, irodalomszervező, az ELTE BTK-n 2007-ben alakult, azóta országos terjesztésűvé és széles körben elismertté vált Apokrif irodalmi folyóirat alapítója és főszerkesztője. Első verseskötete 2010-ben jelent meg az Orpheusz Kiadó gondozásában, *Helyi érzéstelenítés* címen, majd ezt követte a Parnasszus folyóirat és kiadó *Új Vizeken* sorozatában a *Számvetésforgó* című, igen terjedelmes és ellentmondásos kritikai visszhangot kiváltott második verseskötete 2012-ben, végül pedig Petrence Sándor írói álnéven egy játékos-ironikus szerepvers-kötet *Fagyott pacsirta* címen, 2013-ban, a Prae.hu gondozásában. *Sziránó* című, folytatásosra tervezett kisregényével prózaíróként 2013 telén debütált, negyedik, Az elfelejtett ünnep című verseskötete pedig a 2015-ös ünnepi Könyvhétre jelent meg a Műút Könyvek sorozatban.

A szerző első kötete, a *Helyi érzéstelenítés* verseinek ereje elsősorban a költői beszédmód őszinteségében, s az önirónia áldásos képességében rejlik, az őszinteség, a versek szokatlanul autentikus jellege pedig a fiatal költő első kötetét a legifjabb kortárs magyar irodalom illusztris darabjává képes emelni.

Második kötete, a *Számvetésforgó* körülbelül három vékonyabb vagy két átlagos vastagságú verseskötet terjedelmében adja az olvasó kezébe legújabb verseit, melyről úgy gondolom, magában is meglepő, de legalábbis az érdeklődést felkelteni szándékozó gesztus. E téren, úgy vélem, a vállalkozás még sikeres is, hiszen az élénksárga borítóval ellátott, mintegy 180 oldalas kötet első ránézésre igencsak impozáns, s egy ilyen fiatal szerző részéről nagy kuriózumot ígér az olvasónak. Igen ellentmondásos olvasmány, melyben a szerző mintha kissé már túlادagolná az iróniát. Amennyiben nem Nyerges Gábor Ádám vízesésszerűen gördülő, szinte az olvasó arcába folyó hosszúverseit vesszük szemügyre, hanem a rövidebb, fegyelmezettebben szerkesztett darabokat, rögtön az a benyomásunk

támadhat, hogy ezek azok, amelyek jobban működnek poétikailag. Nyerges kötetének egy másik fő csapásiránya a költő poétai mestere, Orbán Ottó emlékének és költői életművének való tisztelgés. Intertextusok tucatjait találhatjuk a könyvben, melyek főleg a kései Orbán Ottó-életmű profán hangvételben íródott alkotásaira referálnak, ugyancsak nem kevés iróniával fűszerezve. Elhanyagolhatatlan és ellentmondásos tény ellenben, hogy Nyerges Gábor Ádám olykor meglehetősen olcsó lírai megoldásokat alkalmaz, sok szöveget megítélésem szerint pusztán tölteléknek használ, időnként túlzottan elkomolytalankodja a dolgot, második kötete ily módon meglehetősen felemás teljesítménynek könyvelhető el.

A szerző harmadik, Petrence Sándor írói néven megjelent, *Fagyott pacsirta* című szerepvers-kötet ugyancsak a – kissé talán túlhajtott – humorra, irodalmi iróniára épül, hiszen egy magát a megjelenés idején még megnevezni nem kívánó kortárs költő frappáns irodalmi vállalkozásra szánta el magát: megteremtette irodalmi alteregóját. Petrence Sándor kortárs ál-népi költő fiktív, ugyanakkor valamennyire mégis valós kispocsolysági (természetesen ez a falu sem létezik a valóságban) paraszt bácsi, azaz saját szóhasználatával *mező gazdasági vállalkozó* versei a 2013-as könyvhétre meg is jelentek. A Petrence-jelenség (?) persze korántsem előzmény nélküli a magyar irodalomban. Gondoljunk csak a nem is olyan távoli múltban Parti Nagy Lajos női alteregójára, Sárbogárdi Jolánra (akinek fiktív leveléből egy részlet egyébként a *Fagyott pacsirta* hátlapszövegéül is szolgál), vagy a Petőcz András által számos folyóirat-publikációtól egészen egy kötet erejéig életre hívott fiktív, ugyanakkor az irodalmár szakma számára egy ideig egészen valósnak ható fiatal költőnő, Mecseki Rita Eszter esetére. Maga a cím is lehet utalás Parti Nagy Lajos *A fagyott kutya lába* című novelláskötetére. A névválasztás sem véletlen, hiszen Petőfi Sándor volt az, aki a magyar műköltészetben talán először valósította meg sikeresen a népies regiszter természetes, nem pedig láthatóan konstruált használatát. Mikor a szerző ravasz módon kiötölte alteregóját, erre is bizonyára gondja volt. (Ha már ál-népi költő, akkor feltétlenül legyen Sándor...) Felmerülhet a kérdés, vajon több-e ez, mint egy frappáns irodalmi poén, amelyen jól lehet röhögni, aztán megfeledkezni róla? Bár poénnak kétségkívül poén, talán a mostanság amúgy meglehetősen pesszimista kortárs magyar költészet egyik legjobb poénja az utóbbi években, úgy gondolom, valamivel azért több is. A szerzőnek kétségtelenül nem Petrence Sándor ál-népies verseskötete az élete főműve. Azonban a lehetőségeket, amelyeket egy ilyen humoros irodalmi megnyilvánulás nyújthat, a kötet a lehető legjobban kihasználta...

Megjegyzendő továbbá, hogy a háromkötetnyi, helyenként túlادagolt ironia után a szerző negyedik, a 2015-ös Könyvhétre megjelent minimalista verseskötete, *Az elfelejtett ünnep* a maga visszafogottságával és letisztultságával alapvető hangnemváltást, fordulópontot jelent Nyerges Gábor Ádám költői pályáján...